

7. Darbs un atalgojums	Vārds	
	Uzvārds	
	Klase	Datums
	Punkti	Vērtējums

I variants

1. Apvelciet pareizās atbildes burtu (katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde). (4 punkti)

<p>1. Pieņemsim, ka Latvijas valdība ir pieņēmusi lēmumu paaugstināt minimālo darba algu. Kas notiks darba tirgū, pārējiem nosacījumiem paliekot nemainīgiem?</p> <p>a) Palielināsies darba pieprasījums. b) Samazināsies bezdarbnieku skaits. c) Samazināsies pieprasītais darba daudzums. d) Samazināsies darba piedāvājums.</p> <p>2. Kurš faktors tirgus ekonomikā ietekmē naudas summu, ko strādājošais saņem darbavietā?</p> <p>a) Izglītība. b) Pieprasījums pēc produkcijas, kuras ražošanā tas piedalās. c) Uzņēmumi savstarpēji konkurē un ceļ algas. d) Strādnieki savstarpēji konkurē darba vietu dēļ.</p>	<p>3. Komersants Ozols, kuram pieder galdniecības darbnīca, ar pūlēm spēj nodrošināt visus pasūtījumus. Viņš galdniekiem visdrīzāk maksās:</p> <p>a) laika darba algu; b) gabaldarba algu; c) amata algu; d) algu "aplaksnē".</p> <p>4. Eiropas Savienības valstīs visvairāk iedzīvotāju ir nodarbināti:</p> <p>a) rūpniecības sektorā; b) lauksaimniecības sektorā; c) pakalpojumu sektorā; d) militārajā sektorā.</p>
--	---

2. Ierakstiet pirms skaidrojuma terminu. (5 punkti)

- – samaksa par nostrādāto laiku ar noteiktu likmi par katru nostrādāto laika vienību.
- – darbaspējīgo iedzīvotāju daļa, kura piedāvā savu darbaspēku preču un pakalpojumu ražošanai.
- – mazāka darba samaksa par pilnu darba slodzi.
- – sabiedriska darba ņēmēju organizācija, kura izveidota, lai uzlabotu to biedru darba samaksu un darba apstākļus.
- – fiziska vai juridiska persona, kas uz darba līguma pamata nodarbina vismaz vienu darbinieku.

3. Uzrakstiet, kurai no bezdarba formām atbilst katra no situācijām. (4 punkti)

Nr.p.k.	Situācija	Bezdarba forma
1.	Aina strādāja veikalā "SSLL". Viņai radās konflikts ar veikala vadītāju, un viņa no darba aizgāja. Pēc divām nedēļām viņa jau strādāja citā veikalā.	
2.	Firma "Elektrons" nopirka jaunas iekārtas un atlaida trīs strādniekus, kuru kvalifikācija neatbilda jaunajām prasībām.	
3.	Juris pabeidza augstskolu un nevar atrast darbu, jo viņu neapmierina darba alga.	
4.	Valstī tiek slēgti daudzi uzņēmumi, citi uzņēmumi samazina ražošanas apjomus, tāpēc arī uzņēmums "Možums" samazināja darbinieku skaitu un atlaida 12 strādniekus.	

4. Uzzīmējiet grafiski, kā attiecīgie notikumi ietekmējuši darba tirgu, uzrakstiet, kā izmainījies pieprasījums, piedāvājums un darba alga (pieaudzis "↑", samazinājies "↓", nav izmainījies "—"). (8 punkti)

Situācija	Grafiks	Izmaiņas
Celtnieku darba tirgus Latvijā. Daudzi pieredzējuši celtnieki dodas strādāt uz Īriju un citām valstīm.		Pieprasījums Piedāvājums Darba alga
Celtnieku darba tirgus Īrijā. Strādāt ierodas celtnieki no Latvijas, Lietuvas, Bulgārijas un citām valstīm.		Pieprasījums Piedāvājums Darba alga

5. Jurim darba devējs sola bruto algu Ls 700. Cik liela būs viņa neto alga, ja viņam ir divi skolas vecuma bērni, kuri ierakstīti sievas algas grāmatīnā? Parādiet aprēķina gaitu. (5 punkti)

Sociālās apdrošināšanas iemaksas%, Ls.....

Ar nodokli neapliekamais minimums, atlaides par apgādājamojiem, Ls

Iedzīvotāju ienākuma nodokļi bāze, Ls

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis%, Ls

Saņemtā neto darba alga, Ls

6. Iepazīstieties ar tabulas datiem par Latvijas iedzīvotāju struktūru un atrisiniet uzdevumus. (9 punkti)

Rādītāji	2000	2005	2008
Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju skaits (tūkst.)	2 377	2 306	2 262
t.sk. darbaspējas vecumā (tūkst.)	1 397	1 474	1 490
t.sk. nodarbināti tautsaimniecībā (tūkst.)	917	1 004	1086
t.sk. bezdarbnieki (tūkst.)	158	99	104

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina nodarbinātības līmeni.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet nodarbinātības līmeni 2005. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu 2005. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaitu 2005. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina bezdarba līmeni.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet bezdarba līmeni 2005. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet bezdarba līmeni 2008. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Kāpēc izmainījies bezdarba līmenis no 2005. līdz 2008. gadam?

7. Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no dotajām tēmām “Ko darīt, lai nebrauktu strādāt uz Īriju?”, “Kas ir bezdarbnieks Latvijā?”. (12 punkti)

7. Darbs un atalgojums	Vārds	
	Uzvārds	
	Klase	Datums
	Punkti	Vērtējums

II variants

1. Apvelciet pareizās atbildes burtu (katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde). (4 punkti)

<p>1. Arodbiedrību galvenais uzdevums ir:</p> <p>a) rūpēties par uzņēmuma izmaksu samazināšanu un lielāku peļņu;</p> <p>b) palīdzēt administrācijai organizēt ražošanas procesu;</p> <p>c) cīnīties par strādājošo darba apstākļu uzlabošanu un algu palielināšanu;</p> <p>d) cīnīties par valsts demokrātisku attīstību.</p> <p>2. Bezdarbniekam jāreģistrējas, lai saņemtu bezdarbnieka pabalstu:</p> <p>a) vietējā deputātu padomē;</p> <p>b) Nodarbinātības Valsts aģentūras nodaļās;</p> <p>c) Centrālajā statistikas pārvaldē;</p> <p>d) jaunajā darba vietā.</p>	<p>3. Komersantam Kalniņam pieder apsardzes firma. Viņš apsardzes darbiniekiem visdrīzāk maksās:</p> <p>a) laika darba algu;</p> <p>b) gabaldarba algu;</p> <p>c) gabaldarba+ premiālo algu;</p> <p>d) algu “aploksnē”.</p> <p>4. Pilnīga nodarbinātība nozīmē:</p> <p>a) valstī nepastāv bezdarbs;</p> <p>b) valstī ir tikai dabiskais bezdarbs;</p> <p>c) valstī ir tikai cikliskais bezdarbs;</p> <p>d) visi darbspējīgie iedzīvotāji vai nu strādā vai mājās.</p>
---	---

2. Ierakstiet pirms skaidrojuma terminu (5 punkti)

- – maksā par noteikta skaita darbu operāciju veikšanu, izstrādājumu izgatavošanu utt.
- – to preču un pakalpojumu daudzums, ko var nopirkt par neto algu, esot noteiktam cenu līmenim.
- – cilvēka jebkāda intelektuāla vai fiziska darbība, kas tiek mērķtiecīgi veikta, lai ražotu labumus un pakalpojumus.
- – rakstveida vienošanās starp darba devēju un darbinieku.
- – persona, kas strādā, saņemot par to atalgojumu.

3. Uzrakstiet, kurai no bezdarba formām atbilst katra no situācijām. (4 punkti)

Nr.p.k.	Situācija	Bezdarba forma
1.	Džons nevar atrast darbu, jo valsts ekonomikā ir iestājusies lejupslīde.	
2.	Elīza iekārtoja bērnu bērnudārzā un sāka meklēt darbu.	
3.	Uzņēmums “Pilsētas uzkopšana” nopirka divus modernus zāles pļāvējus un darbu zaudēja 5 darbinieki.	
4.	Aivars neiestājās augstskolā un tagad meklē savu pirmo darba vietu.	

4. Uzzīmējiet grafiski, kā attiecīgie notikumi ietekmējuši darba tirgu, uzrakstiet, kā izmainījies pieprasījums, piedāvājums un darba alga (pieaudzis “↑”, samazinājies “↓”, nav izmainījies “–”). (8 punkti)

Situācija	Grafiks	Izmaiņas
Celtnieku darba tirgus Latvijā. Pieaug iedzīvotāju labklājība, kā rezultātā pieaug pieprasījums pēc jaunām privātmājām, dzīvokļiem, dzīvokļu remontiem		Pieprasījums Piedāvājums Darba alga
Ķīmiķu darba tirgus Latvijā. Augstskolas nevar nokomplektēt mācību grupas. Daudzi ķīmiķi dodas strādāt uz ārvalstīm.		Pieprasījums Piedāvājums Darba alga

5. Kārlim darba devējs sola bruto algu Ls 650. Cik liela būs viņa neto alga, ja viņam ir divi skolas vecuma bērni, no kuriem viens ierakstīts sievas algas grāmatiņā, bet otrs viņa? Parādiet aprēķina gaitu. (5 punkti)

Sociālās apdrošināšanas iemaksas%, Ls.....

Ar nodokli neapliekamais minimums, atlaides par apgādājamiem, Ls

Iedzīvotāju ienākuma nodokļi bāze, Ls

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis%, Ls

Saņemtā neto darba alga, Ls

6. Iepazīstieties ar tabulas datiem par Latvijas iedzīvotāju struktūru un atrisiniet uzdevumus (9 punkti).

Rādītāji	2000	2006	2008
Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju skaits (tūkst.)	2377	2 295	2 262
t.sk. darbaspējas vecumā (tūkst.)	1 397	1580	1 490
t.sk. nodarbināti tautsaimniecībā (tūkst.)	917	1 100	1086
t.sk. bezdarbnieki (tūkst.)	158	69	104

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina nodarbinātības līmeni.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet nodarbinātības līmeni 2006. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu 2006. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaitu 2006. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Uzrakstiet formulu, kā aprēķina bezdarba līmeni.

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet bezdarba līmeni 2006. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Izmantojot tabulas datus, aprēķiniet bezdarba līmeni 2008. gadā (parādiet aprēķina gaitu).

Kāpēc izmainījies bezdarba līmenis no 2006. līdz 2008. gadam?

7. Uzrakstiet pārspriedumu par vienu no dotajām tēmām “Ko darīt, lai nebrauktu strādāt uz Īriju?”, “Kas ir bezdarbnieks Latvijā?”. (12 punkti)

Pārbaudes darba “Darbs un atalgojums” vērtēšanas kritēriji

Uzdevums	Kritēriji	Punkti
1.	Par katru pareizu atbildi testā 1 punkts	4
2.	Par katru pareizi ierakstītu terminu 1 punkts	5
3.	Par katru pareizi ierakstītu bezdarba formu 1 punkts	4
4.	Par katru pareizu grafiku 1 punkts Par katru pareizu izmaiņu 1 punkts	8
5.	Par katru pareizu aprēķinu, parādot aprēķina gaitu, 1 punkts	5
6.	Par katru pareizi uzrakstītu formulu 1 punkts Par katru pareizu aprēķinu, parādot aprēķina gaitu, 1 punkts Par pareizu atbildi 1 punkts	9
7.	Eseju labo atbilstoši eksāmena kritērijiem	12